

ГОРАН НИКОЛИЋ
Институт за европске студије
Београд
ИВАН НИКОЛИЋ
Економски институт
Београд

УДК 338.2(315+73):316.48
Оригиналан научни рад
Примљен: 24.03.2019
Одобен: 18.04.2019
Страна: 277-296

ТРГОВИНСКИ РАТ САД ПРОТИВ КИНЕ: ЕКОНОМСКИ ИЛИ ГЕОПОЛИТИЧКИ КОНФЛИКТ?

Сажетак: Трговински рат, чија главна манифестација је подизање америчких царина на кинески увоз, али чији најважнији део је делимична блокада извоза америчких high-tech производа и технологија у Кину, је вероватно последња озбиљна стратегијска акција САД. Евентуални неуспех, или делимични успех, значио би да је технолошки 'catch-up' две највеће светске економије неизбежан, и да ће могућност Америке да доминантно обликује глобални поредак у наредном деценијама бити драматично сужена, пре свега у корист Кине. Као сто је Хладни рат, у ствари био рат другом средствима, трговински рат би могао имати исте консеквенце.

Дакле, и ако се постигне свеобухватни споразум, проблеми ће се наставити, јер трговински рат се најмање односи на трговину. Он је манифестација ескалације стратешке конкуренције између две силе. На крају, обе земље су спремне да жртвују своје међусобне економске односе, јер ризици које представљају супротстављени национални интереси (и идеологије) почињу да надјачавају користи од сарадње. Наиме, у САД расте консензус да Кина представља најозбиљнију дугорочну сигурносну претњу с којом се земља суочава, а трговање са геополитичким ривалом је опасан посао.

Кључне речи: Трговински рат, царине, технологија, глобални поредак, САД, Кина

Трговински споразум који би могли потписати САД и Кина по свему судећи неће значити да се трговински рат завршава. Наиме, још пуно посла остаје на споразуму који ће осигурати да Пекинг испуни своје обавезе према Вашингтону. Кина жели да Трумп уклони тарифе које је током друге половине 2018. наметнуо на 200 милијарди долара кинеске робе, али још није јасно да ли ће он повући само неке или све царине (задржавање одређених тарифа омогућило би САД да задржи јачу преговарачу позицију). Чак и ако се неке или већина тарифа уклоне одмах, оне би се могле вратити као дио механизма извршења, како би САД казнили Кину ако прекрши услове трговинског споразума. Трумп је два пута одложио удвостручење царина на робу, како би две стране добиле више времена за склапање широког трговинског споразума. Обе државе планирају да успоставе систем који захтева редовне консултације на раз-

личитим нивоима влада како би се решили могући проблеми. Ако разговор не донесе напредак, САД ће одговорити са „пропорционалном” и „једностраном” акцијом, вероватно подизањем царина. САД такође желе да се Кина одустане од било каквих тужби пред WTO (Леонард, 2019).

У покушају Кине да придобије стране инвеституре и испуни кључни захтев који је Трамп изнео у оквиру текућег америчко-кинеског трговинског рата Кина ће усвојити нови закон о страним улагањима средином марта 2019. Додатно, Пекинг ће учинити и тзв. присилни трансфер технологије нелегалним (Wang, 2019). Истовремено ће се и смањити тржишне препреке за улазак страних фирми на кинеско тржиште. Наиме, страним инвеститорима ће бити дозвољено да оснивају фирме са пуним власништвом, уместо да буду присиљени на заједничка улагања с локалним партнерима у више индустрија.¹ Такође, „Кина ће увести више мера ‘отварања’ у секторима пољопривреде, рударства, производње и услуга, дозвољавајући потпуно власништво страним предузећима у више области.²

Успоравање још увек високог економског раста Кине

Царински рат САД и Кине могао би да негативно утиче на глобални економски раст и већ постоје докази да се то дешава. Наиме, извозне поруцбине у Кини пале су последњег месеца на најнижи ниво у последњих десет година, док је у Евразони, кључни показатељ производне активности пао је на ниво који је у складу са контракцијом (Bloomberg, Mayeda, 2019).

Дакле, трговински рат између две највеће глобалне привреде извесно ће наштетити светској трговини и успорити глобални економски раст. Негативан ефекат на потрошаче и бројне компаније није споран. Према главном економисту ДБС-а, Таимуру Баигу, свеобухватни трговински рат могао би учинити да у 2019. БДП обе земље буде умањен за око 0,5% или више. С обзиром да кинеска привреда расте нешто преко 6%, а америчка процењених 2,5% у овој години, чини се да би штета била већа за САД него за Кину. Земље попут Јужне Кореје, Сингапура и Тајвана такође би могле бити погођене због поремећаја у дистрибутивним ланцима, јер Кина за своје готове производе користи многе компоненте које увози из тих земаља. Било какав поремећај у извозним токовима Кине неизбежно ће утицати на друге земље, што би могло подстакнути произвођаче да се преселе у те земље те да искористе прилику и тргују са САД. Међутим, за ту промену потребно је пуно времена, а и тешко је постићи кинеску економију обима.³

¹ Кина ће успоставити посебну радну групу која ће омогућити „кључне” пројекте као што је нова фабрика електричних аутомобила Тесла у Шангају или нови БАСФ-ов кемијски комплекс у Гуангдонгу, који ће бити искључиво у власништву стране компаније.

² Иначе, стране директне инвестиције у Кини износиле су 135 милијарди долара у 2018, што је повећање од 3% на годишњем нивоу.

³ Додатно, америчке фирме које послују у Кини могле би се суочити с кинеским одговором на царине. Нпр. корпорација Елона Муска, која производи електрична возила Тесла, извози своје

Инвестициона банка Морган Станлеу процењује да сваких 100 милијарди долара увоза погођених царинама представља око 0,5% светске трговине и 0,1% глобалног БДП. Аналитичари су такође забринути око утицаја на остале актере у дистрибутивним ланцима, као и генералној ескалацији напетости између САД-а и Кине.

Ако је историја водич, прошли трговински ратови довели су до дубоких економских проблема. Сматра се да су царине наметнуте 1930-их година од стране САД-а изазвале трговински рат и потом довеле до огромног пада глобалне трговине. Наиме, светска трговина пала је за две трећине од 1929. до 1934, исто као и амерички извоз и увоз из и у Европу. Наравно, ситуација, и поред свих лоших вести се ипак не може поредити са тадашњом.

Угледни амерички економиста Дани Родрик (2018) нуди позитивнији поглед на ствар, сматрајући да постоје добре шансе да одмазда Кине (ЕУ и других) не буде тако снажна. Наиме, сваки сукоб захтева барем двоје. Ако би Кина, Европа и други трговински партнери реципрочно одговорили они би једноставно смањили сопствене добитке од трговине, а да не би искористили неке од предности протекционизма. Осим тога, ако Европа и Кина желе да подрже мултилатерални трговински режим заснован на правилима, онда они не треба да пресликавају Трампову унилатералност и треба да преузму ствари у своје руке. То значи да морају ићи кроз Светску трговинску организацију и чекати званично одобрење за одмазду, без наивног очекивања брзог решења, као и уз спознају да ће Трамп неће имати пуно поштовања за евентуалну пресуду. И поред тога, ово је време да Европа и Кина буду на висини задатка, тако што би требало да одбију да буду увучени у трговински рат. Дакле, под условом да друге земље не претерују, Трампов протекционизам не би морао бити толико скуп. Додатно, иако Кина на речима до сада не показује спремност да попусти под притиском САД, само ненаговештање конкретних контрамера на додатних 200 милијарди њеног извоза у САД указује да би и Пекинг могао бити умерен.

Ипак, и поред неких охрабрујућих наговештаја, забрањавајуће је да су често стандардни економски модели лоши у процени макроекономских ефеката неизвесности, какву нпр. доносе трговински ратови. Царинама погођени импути смањују економску ефикасност, док померање ресурса далеко од динамичних високотехнолошких сектора у корист старијих производа смањује раст продуктивности, уз додатне негативне импликације за инвестирање (Eichengreen, 2018).

Официјелно раст БДП Кине у 2018. износио је 6,6%, што је најспорији темпо од 1990, али је то и даље врло висока стопа раста. Раст кинеског БДП у четвртном кварталу 2018. био је 6,4% на годишњем нивоу, што одговара очекивањима. Пројекција за први и други квартал 2019. указују на раст од око 6,1-6,2% међугодишње. Ипак, неки подаци су бољи од очекиваних; индустријска производња је у децембру порасла за 5,7% у односу на исти месец претхо-

производе у Кину, а имала би 25% веће царине на своје продане аутомобиле у Кини, на већ постојећих 15% пореза на увозна возила. То би неизбежно повисило цене Теслиних аутомобила у Кини, чинећи њихова возила мање конкурентним.

дне године, што је благо изнад раста од 5,4% забележеног у новембру, а такође је више од очекивања референтних економиста (5,3%). Утицај америчких тарифа на привредни раст Кине био је ограничен, али кинеска економија трпи због нарастајућег глобалног тренда контроле увоза, волатилности на финансијским тржиштима и смањења инвестиционе потрошње. Досадашња мешавина макро података с почетка 2019. сугерише да, иако је замаха раста у кинеској економији и даље слаб, постоји позитивни знаци. Наиме, рекордна малопродаја, и солидан раст броја туриста - посебно међународних путовања - указују на то да се потрошња домаћинства одржала добро упркос генералном економском успоравању. Раст продаје у малопродаји од 8,5% (на годишњем нивоу) је и даље висок и знатно бољи од раста продаје у децембру (8,2%). Међутим, песимисти би потенцирали да су стопе раста потрошње током кинеске Лунарне Нове године су најниже од глобалне финансијске кризе 2008. и да заједно са падом Индекса потрошачких цена до 12-месечног минимума, указују на слаб раст у потрошачкој потрошњи (иако сам ниво раста остаје респектабилан). Осим потрошње, изненадни опоравак раста извоза у јануару и благи пораст у Индексу менаџера производње такође су предмет различитих тумачења. Ипак, постоје истински „знаци живота” у неким водећим економским показатељима. На пример, рекордни јануарски кредитни подаци указују да је Централна банка Кине учинила напоре за поновно покретање кредитног механизма привреде. Наиме, анализа прошлих економских криза сугерише да је обично између пет и шест месеци заостајања између опоравка кредитног раста и стабилизације у реалној економији и ако се тај однос одржи, треба очекивати позитивна преокрет у кредитном циклусу. Све у свему, очекује се да ће кинеска економија наћи циклично дно негде у другом кварталу 2019, пре него што се у другој половини године одржи благ опоравак (Уао, 2019).

Генерално, чини се да је Трампова администрација потценила отпорност и стратешку одлучност Кине. Услед евидентног успоравања кинеске економије, САД верују да Кина очајнички тражи крај трговинског рата. Међутим, с великим политичким простором за решавање тренутног успоравања, кинеско руководство нема потребу да одустане од своје дугорочне стратегије. Кинеска економија је значајно успорила у последњих неколико месеци, али не због САД царина, већ због покренуте кампање раздуживања која је имала за циљ неутрализацију растућих ризика економског раста интензивирајући растућим дугом. То је имало последице у виду обарања раста инвестиција, највећу компоненту економије, која је успорила са 20% раста крајем 2013. на око 6% крајем 2018. У међувремену, ефекти америчких тарифа тек почињу да се осећају. Док је извоз у САД пао за око 3% у односу на претходну годину у децембру 2018. и јануару 2019, испоруке остатку света су наставиле да расту, захваљујући отпорности на тржиштима у развоју, посебно у Азији. Наиме, Кина је брзо искористила своју суштинску предност: много већу флексибилност политике од западних економија, које су у великој мери већ искористиле своје фискалне и монетарне подстицаје. Смањење обавезне резерве пет пута у 2018. довело је до већег кредитирања банака и повећања кредитног раста почетком 2019, што би требало да подржи побољшање укупне економске активности до средине

године. Стопа домаће штедње у Кини у 2018, од око 45% БДП-а, била је скоро два и по пута већа од америчке (18,7%), иако је стопа штедње у Кини пала са ‘рекорда’ од 52% у 2008. Ове разлике у штедњи наглашавају критичну разлику у инвестиционим подлогама потенцијала раста обе економије. Кинеска стопа инвестиција износила је 44% БДП-а 2018, што је двоструко у односу на 21% у САД. И, с обзиром на ‘старење’ капитала Америке, диспаритет између нето инвестиционих позиција за повећање капацитета двеју економија је још шири. То наглашава релативну предност Кине у финансирању својих дугорочних приоритета као што су урбанизација, инвестиције у инфраструктуру, људски капитал, истраживање и развој, и прелазак на аутохтоне иновације. Штавише, разлика у штедњи између Америке и Кине ће се вероватно још више проширити у наредним годинама, јер хронични буџетски дефицити САД-а гурају домаћу економију још ниже. Додатно, ради финансирања свог ограниченог инвестиционог потенцијала, САД ће морати да има једнако хроничне дефиците текућег рачуна да би неутралисале смањену домаћу штедњу (Roach, 2019).

Амерички притисак за стабилизацију кинеске валуте

Додатни проблем за Кину могао би бити наводни притисак од стране САД одржи стабилност своје валуте, као део споразума о окончању трговинског рата. То је тежак захтев за Кину. Ренминби је несумњиво био потцењен дуги низ година, укључујући и везивање за амерички долар које је успостављено 1998. Потцењени ренминби био је важан фактор који је допринео трговинском вишку који је Кина имала од 1993, када је њен доходак по глави износио само 400 долара. Дакле, чак и када је Кина била веома сиромашна земља, извозила је капитал у остатак света, посебно у САД. Иако трговински вишак користи неким секторима економије у одређеном временском периоду, нејасно је да то дугорочно користи економији у целини. Ипак, две деценије одржавања суфицита на текућем рачуну (што укључује и трговину), заједно са суфицитом на рачуну капитала (подстакнуто великим приливом страних директних инвестиција), омогућило је Кини да акумулира огромне девизне резерве и привуче огромне СДИ.⁴ Али, током последњих 15 година Кина је радила на исправљању својих трговинских неравнотежа. Од 2005, када је везивање ренминбија према долар било елиминисано, он је константно апресирао: до краја 2013. за 35%. Исте године, кинески суфицит на текућем рачуну пао је на само 2% БДП-а, у односу на свој врхунац у 2007. од 10,1%. Штавише, од 2014, када су ослобођене капиталне контроле оставиле кинески капитални рачун да флексибилно реагује на шире промене у глобалној економији, земља је почела с времена на време да има значајне дефиците на рачуну капитала, а већ током 2019. постоје реални изгледи да земља забележи дефицит платног биланса. Од августа 2015. Кина је направила велики корак у циљу повећања флексибилности девизног

⁴ Као резултат тога, иако је Кина један од највећих светских кредитора, она већ више од једне деценије бележи дефицит прихода од инвестиција.

курса: уместо да постави дневни интервал за ренминби независно, Централна банка Кине почела је да базира средњи курс на бази постигнуте цене на затварању девизног тржишта претходног дана. У почетку, на валутном тржишту је постојао само незнатан притисак на ренминби. Међутим, лош временски помак на крају је подстакао очекивања девалвације валуте, што је довело до повећања одлива капитала који је додатно смањио вредност ренминбија. Кина, управо због тога што се плашила да ће депрецијација изазвати још јача очекивања о даљој девалвацији (која на крају угрожава финансијску стабилност Кине), је нагло отказала реформу само неколико дана након што је започела и почела да се интензивно меша на девизном тржишту да би се зауставио пад валуте. Када су се те интервенције у 2016. успориле, ренминби је поново почео да депресира, потичући Централну банку Кине да настави интервенцију (која је потрошила око хиљаду милијарди долара девизних резерви за мање од две године како би зауставила притисак на курс). У 2017. услед поштравања контроле капитала и пада индекса долара, курс ренминбија се коначно стабилизовао. Нема доказа да је Кина интервенисала како би ослабила ренминби, ни чак ни да компензира утицај виших америчких тарифа на кинески извоз. Наиме, кинеска влада зна да није у њеном интересу да манипулише својим курсом. И, с обзиром на финансијску рањивост Кине, девалвација је посебно непривлачна (Yongding, 2019).

Дакле, иако страх (и оптужбе) Трампове администрација да Кина манипулише својим курсом да би стекла трговинску предност није ирационалан, он је неоснован. Па ипак, Кина се не може обавезати да ће одржати стабилност ренминбија у односу на амерички долар, јер њени економски циклуси нису синхронизовани са онима у САД. САД Централна банка може повисити стопу федералних фондова у време када Централна банка Кине треба да смањи каматну стопу, што би подстакло одлив капитала и смањило вредност ренминбија. Суверено је право земље да одлучује о својој политици девизног курса, а САД не могу очекивати да то диктирају Кини. Дакле, Кина мора да задржи пуну власт над својим приступом ренминбију и да буде у стању да ослободи монетарну политику када економски услови диктирају, без обзира да ли то узрокује депрецијацију ренминбија. Кина не може изгубити своју монетарну независност и није у интересу Кине да блокира одлив капитала како би се надокнадио депресијацијски притисак, нити да настави користи своје тешко зарађене девизне резерве како би подржала вредност ренминбија. Додатно, однос између вредности ренминбија и долара није само билатерална ствар. Наиме, Кина се већ обавезала да ће смањити трговински суфицит са САД, што чини већину укупног кинеског трговинског суфицита. Ако амерички долар расте у овом контексту, текући рачун Кине ће вероватно прерасти у дефицит. Опет, да ли Кина треба смањити свој увоз из остатка света било којим средствима, или да жртвује своје девизне резерве? Дакле, ово није чисто билатерално питање јер неусклађеност девизног курса често захтева решавање уз међународну координације (Yongding, 2019).

Како и зашто је почео трговински рат?

Трговински рат постао је стварност средином 2018. када је Трампова администрација 6. јула, после већ подигнутих царина на челик и алумињум, увећала царине на 34 милијарде долара вредан кинески увоз (од машина за прање судова, до авионских гума), док је Пекинг недуго потом увео сличне мере са царинама на америчке пољопривредне и индустријске производе, од соје, свињетине и памука до авиона, аутомобила и челичних цеви (Николић, 2018).

То што ће, иначе спора, Светска трговинска организација у догледно време Трампове царине на кинеску робу прогласити илегалним неће бити од некакве користи, али ће даљи развој ситуације, супротно од очекивања Вашингтона, истовремено показати и све мању релевантност, све изолованије, САД на глобалном плану. У покушају да придобије глобалну јавност, Кина је објавила тзв. бели папир који је послала ка СТО, објашњавајући њену посвећеност правилима те организације, допринос најмоогољудније земље расту светског БДП и легитимету СТО. Наравно, Пекинг је оптужио САД због мера против Кине, и поред фазног смањења царина на робу и услуге које је та земља учинила, као и отварање тржишта за стране актере у енергетици, транспорту, финансијама.⁵

Амерички трговински дефицит са Кином је 2017. достигао рекордних 375 милијарди долара, захваљујући скоро четири пута већем увозу него извозу у ту земљу (130 милијарди долара), али то је пре свега последица ниске штедње грађана, односно високе потрошње у САД (што је опет консеквенца експанзивне фискалне политике Вашингтона). Судаћи по месечним подацима за 2018. трговински дефицит ће се повећати пре него што се смањи током 2019.⁶

Оно што је истина да и они који су жестоки критичари америчког председника наглашавају проблематично понашање Пекинга када је у питању масивно субвенционисање државних предузећа (који их чини глобалном конкуритивним), те илегални трансфер високе технологије ка Кини, добрим делом из Силицијумске долине.

Као тврди Мартин Фелдстеин (2019) тренутни сукоб између САД и Кине није трговински рат. Наиме, иако САД има велики трговински дефицит са Кином, то није разлог зашто намеће високе царине на увоз из те земље и прети да ће их повећати од марта 2019. Америка користи царине да наведе Кину да оконча своју наводну политику крађе америчке технологије. Кинеска влада конфликт назива трговинским ратом јер се нада да ће куповина великих количина америчких производа довести до тога да САД прекину са својим царинама. Кинески преговарачи недавно су понудили да купују толико америчких производа тако да би до 2024. смањили билатерални трговински дефицит на нулу, што су амерички преговарачи одбацили као начин да се оконча спор. Једноставно, САД желе да Кина престане да тражи од америчких фирми које

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=pPVKKac7Ecl>

⁶ Треба додати да у услугама САД константно остварује суфицит; додатно, добар део робног увоза САД су у ствари компоненте америчких фирми у Кини.

желе да послују у Кини да имају кинеског партнера и да поделе своју технологију са њим, што је изричито забрањено правилима СТО. Наравно, Кинези поричу да крше то правило, тврдећи да америчке фирме нису присиљене да деле технологију: оне то раде добровољно да би имале приступ кинеском тржишту, што тврди и угледни немачки економиста Данијел Грос (2018). САД такође желе да Кина престане да користи сајбер шпијунажу. Наводи се да Кинези користе украдену технологију да би се такмичили са америчким фирмама у Кини и другим деловима света, што по америчким трговинским преговарачима кошта америчку економију 225-600 милијарди долара годишње.⁷ Базична економска чињеница да је укупна глобална трговинска неравнотежа у САД резултат економских услова у САД-у - вишка инвестиција у односу на штедњу, није спорна. Нпр. ако би Кинези купили довољно америчке робе да би елиминисали билатерални дисбаланс, америчка неравнотежа би се само пребацила на друге земље, без смањења укупне неравнотеже.⁸

Оно што је јасно је да америчке царине угрожавају кинеску економију; кинеска берза је знатно опала, а кинеска економија расте спорије. Наиме, годишњи раст БДП-а у четвртном кварталу 2018. пао је на само 4%; иако ИМФ (2019) и World Bank (2019) процењују да ће он износити и даље високих 6,2% и у 2019. и у 2020. Проблем, али и конкуретнску предност за Кину, пружа депресијација јуана према долару од 5,5% током 2018.⁹ Снажан међугодишњи, четвртински, пад водећег индекса Шангајске берзе (SSE) током 2018, иако лош сигнал, није од већег значаја за банконцентричну економију каква је кинеска. Додатно, ни јак раст почетком 2019, који закључно са 6. мартom износи 24,3%, иако знак очекивања позитивног исхода трговинских преговара, није од суштинске важности.¹⁰ Опције Кине са додатним упумпавањем новца преко банака, или повећане потрошње на ауто-путеве и аеродроме имају и негативне конеквенце у виду свих ризика повезаних с растом, већ високог, укупног дуга. Варијанта у којој би Пекинг могао оштетити САД продајом америчких хартија од вредности које тренутно држи не чине се ралном.¹¹

⁷ ФБИ чак тврди да је кинеска 'крађа' америчких технологија „најтежа“ претња националној сигурности САД-а.

⁸ Дакле, ствар са трговинским дефицитом је релативно проста: он је доминантно последица веће потрошње него производње у САД, тако да ће евентуални пад дефицита са Кином довести до приближног пораста истог са неким другим државама.

⁹ <https://www.exchange-rates.org/Rate/USD/CNY/12-31-2017>

¹⁰ www.google.com/search?q=shanghai+stock+exchange+index&oq=shagay+stock+ex&aqs=chrome.2.69i57j0l5.10251j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8

¹¹ Наиме, продајом целокупног трезорског портфела Кине обвезнице вредне чак 6% америчког БДП-а нашле би се у продаји, што би подигло дугорочне каматне стопе за око 0,3%. Међутим, амерички ФЕД би вероватно смањило своје каматне стопе и почео опет са „квантитативним олакшицама“, односно снажним емитовањем новца. Мало је вероватно да ће Пекинг ово урадити јер приходи на америчке обвезнице утичу на тенденцију приноса на кинеске, док би продаја америчких државних обвезница и куповина европских и јапанских хартија од вредности вероватно ослабила долар, чиме би се смањила конкурентност јуана. Додатно, пад долара би умањило вредност кинеског постојећег портфела обвезница - што значи да би Кина могла реално изгубити стотине милијарди долара. Смањивање вредност долара у односу на друге валуте би заправо помогло САД-у да постигну већу конкурентност, поред осталих, на уштрб Кине.

И поред тога што се већина академских економиста противи мерама тренутне републиканске администрације, многи експерти, попут Dereka Scissorsa, су мишљења да САД може добити трговински рат.¹² Он наводи да су и Клинтон и Буш и Обама покушавали да направе дил иза затворених врата са Кином, али да то није уродило плодом, јер просто кинеско руководство не верује у фер трговину. Стога, он као решење види у оваквој врсти притиска, у којој постоји ризик и за америчку страну, посебно за потрошаче у тој земљи (због извесног раста цена). Нпр. већ уведена забрана продаје компоненти од стране компанија из САД, пре свега полупроводника, једном од највећих глобалних произвођача телекомуникационе опреме: ЗТЕ, драматично је погодила ту компанију те је натерала Пекинг да учини озбиљне уступке да би се спречио банкрот те фирме (што је за Пекинг још горе, има избиљних наговештаја да би сенешто слично могло десити и Хуавеју, јер само Америка производи одговарајуће високософистициране чипове).

Могло би се рећи да су САД и Кина заплетене у технолошки рат, где Кина није у позицији да превлада. Наиме, иако је Пекинг одлучан да постане глобални технолошки лидер до 2025, управо би ова конфонтација са САД могла да то онемогући (или одложи). Наиме, иницијатива 'Made in China 2025' тежи самоодрживости у десет кључних индустрија, укључујући авионе, роботiku, електричне аутомобиле, полупроводнике и бежичне комуникације. План је свеобухватан, укључујући и помоћ за куповину страних технолошких компанија. Пекинг је очигледно одлучан да изгради „националне шампионе” који ће се суочити с малом конкуренцијом код куће, тако да би могли да користе своје финансијске ресурсе за такмичење у иностранству. 'Made in China 2025' је у Вашингтону препозната као стварна егзистенцијална претња америчком технолошком лидерству (много већа него фамозни инфраструктурни пројекти вредни 900 милијарди долара дефинисани у оквиру 'Појаса Свиле').

Али можда Вашингтон и није у тако снажној позицији? Наиме, нус-продукт рапидног раста Кине у последњих неколико деценија је слабљење америчке индустријске базе, која стога не може постати нова 'фабрика' света. Што се тиче тезе о потенцијалном угрожавању кинеског приступа новим технологијама који се добрим делом базира на америчким компанија које послују у тој земљи, заборавља се да америчке фирме имају избор о томе да ли послују у Кини, а да корпоративни лидери нису ни глупи, ни неодговорни нити непатриоти, већ једноставно профитно оријентисани. Поред тога, за све наводе о украденим технолошким тајнама, изгледа да постоји само неколико конкретних примера (Грос, 2018). На крају, економски раст Америке у 19. веку био је заснован и на украденим технологијама. Пре неколико деценија, вероватно не касније од 1990-их, било је могуће спречити раст Кине и заштитити производну базу од конкуренције страних нископлаћених кинеских радника. Данас је једноставно прекасно, јер Кина већ има првокласни индустријски и војни истраживачки апарат са одговарајућим светским тржиштима и партнерима. По неким економистима, много ефикаснији начин за убрзање раста САД је оба-

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=x0GhJ8Xdy5Y>

рање вредности долара, чиме би се смањила огромна домаћа потрошња (која је главни узрок америчког дефицита са Кином), увоз и истовремено повећао извоз.

Чини се да се Кина позиционира да би се суочила са ефектима трговинског рата са САД. Пекинг је смањило или укинуло царине на хиљаде роба, укључујући соју, из Индије, Јужне Кореје, Шри Ланке, Бангладеша и Лаоса већ од јула. То указује да Кина тражи алтернативне изворе за робу коју увози из САД. Поред тога, ово ће помоћи јачање веза са регионом у тренутку опадања америчког утицаја у том делу света.¹³

Пеи (2019) потенцира да је трговински споразум је веома пожељан, јер би колапс преговора о трговини покренуо нови круг повишења царина, што је довело до смањења глобалних цена акција и подстакло пословне субјекте да повлаче све више својих активности из Кине. Али чак и ако се постигне свеобухватни споразум 'расплитање' ће се наставити, иако на постепенији и јефтинији начин. Разлог је да трговински рат уопште није о трговини уопште; то је манифестација ескалације стратешке конкуренције између две силе. Док Кина може изгубити више од таквог конфликта, амерички губици тешко да ће бити тривијални. САД су спремне да жртвују своје економске односе са Кином, јер ризици које представљају супротстављени национални интереси и идеологије ове две силе сада надјачавају користи од сарадње. Чини се да се све већи број других заинтересованих страна, укључујући и најближе суседе Кине, слаже с кретањем Трампа према конфронтацији. Овај помак се огледа и у америчким нападима на кинеског телекомуникацијског гиганта Хуавеи. Наиме, САД упозоравају савезнике да не користе Хуавеи технологију за своје 5Г бежичне мреже, из сигурносних разлога.

Дакле, америчко-кинески трговински споразум не може решити ова питања. Заиста, чак и ако се реше тренутне најтеже манифестације трговинског конфликта, обе земље ће интернализovati једну од својих кључних лекција: трговање са геополитичким непријатељем је опасан посао. У САД расте консензус да Кина представља најозбиљнију дугорочну сигурносну претњу с којом се земља суочава. Споразум о трговини или не, то ће вероватно довести до више политика усмјерених на постизање свеобухватног економског раздвајања. Прекидање економских односа изграђених током четири деценије може бити скупо, али наставак јачања вашег примарног геополитичког противника путем трговине и трансфера технологије је самоубилачко. Исто тако, за Кину, трговински рат је открио стратешку рањивост створену превеликом зависношћу од америчких тржишта и технологија. Кинески председник Кси Јинпинг неће поновити исту грешку, нити ће било који други кинески лидер. У наредним годинама, Кина, искориштавајући било какво затишје у трговинском рату, такође ће радити како би драстично смањила своју економску зависност према САД. Међутим, колико год стратешка основа била за Кину и САД, економско одвајање највећих светских економија - које заједно чине 40% глобалног БДП-а - било би катастрофално. Не само да ће разбити глобални трговин-

¹³ [vox.com/world/2018/6/29/17515260/china-tariffs-trump-soy-trade-war](https://www.vox.com/world/2018/6/29/17515260/china-tariffs-trump-soy-trade-war)

ски систем, већ ће и елиминисати сва ограничења на кинеско-америчком геополитичком ривалству, повећавајући ризик потенцијално разорне ескалације Пеи (2019).

Покушај САД да трговинским ратом, а пре свега делимично блокадом извоза high-tech (високо технолошких) производа и технологија (и кроз случајеве спречавања кинеских фирми да стичу уделе у америчким) је вероватно последња озбиљна стратегијска акција САД. Евентуални неуспех, или делимични успех, значио би да је технолошки 'catch-up' две највеће економије неизбежан, и да ће могућност Америке да доминантно обликује глобални поредак бити драматично сужена, пре свега у корист Кине, у наредном деценијама. Евентуални успех Америке једноставно ће значити даље одржавање постојећег светског поретка, у коме САД игра доминантни улогу, и од кога највећу корист има Запад, односно Америка. Као сто је Хладни рат, у ствари био рат другом средствима, трговински рат би могао имати исте конесквенце. Улог, дакле, тешко да може бити већи.

Да ли ће Кина ускоро постати највећа глобална економија?

У очигледном покушају да смањи јавне амбиције за њену будућу улогу у глобалној економији, и притиске у виду уступака у трговинском рату, недавно је публикован извештај (пекиншког) Центра за истраживање развоја Државног савета, који потенцира да ће САД ће остати једина глобална економска суперсила на свету до 2035, иако ће улога Кине у светском економском окружењу постати важнија. У документу се не адресира директно ривалство између Кине и САД, и видан је покушај да се пројектује релативно ниска улогу Кине у наредне две деценије. Иначе, често се претпоставља да ће Кина престићи САД као светску економију број један, или ће барем стећи исти престиж као глобална економска суперсила, у наредној деценији. Стандард Chartered Bank предвидио је у јануару 2019. да ће Кина престићи САД као највећу светску економију већ током 2020-их. Према извјештају ДРЦ-а, америчка економија ће остати доминантна до 2035. исте године, коју је кинески председник Кси Јинпинг издвојио на 19. Националном конгресу Комунистичке партије Кине у октобру 2017, када ће Кина постати „у основи модернизирани” земљи”. Иако Кси-јев говор који се односи на 2035. није укључивао специфични циљ БДП-а, сматра се да је то тачка у којој је очекивао да ће величина кинеске економије вероватно надмашити америчку. Иако ће САД остати врхунска економија, „глобална економска тежина ће се помакнути из Америке и Европе у Азију” до 2035. Додаје се да јуан неће изазвати доминантну позицију америчког долара у међународном систему новца и да Шангај неће заменити Лондон или New York као кључне глобалне финансијске центре у периоду до 2035.

С друге стране, Америка наставља агресивно. „Stand for America” think-tank коју је почетком 2019. основала бивши амбасадор САД у УН Nikki Haley описала је Кину као „највећу страну претњу Америци”. Кина је описана као „комунистичка диктатура која је можда највећи кршилац људских права на

свету'. Додатно, по њима, „Кина се бави непријатељским трговинским праксама, краде америчку интелектуалну својину и манипулише својом валутом рад стварања компаративних предности против америчких компанија. Такође се наводи да „Кина агресивно шири своју војску, преузима острва у азијским водама и опасно проширује свој индустријски досег у све крајеве света. Стога, Америка мора гледати на Кину као на ривала - често и непоштеног - а не само на још једног трговинског партнера с којим лако можемо сарађивати” (Choi, 2019).

У сваком случају, не може се избећи закључак да цео покушај САД да утиче на економско понашање Кине свакако има везе са четворо-деценијским снажним растом те економије који би је ускоро могао довести до позиције број један у свету. Наиме питање је само које године ће економија Кине постати глобално водећа, а не да ли ће се то десити. 'Проблемом' скоро назауостављивог економског раста Кине, и наравно реперкусијама истог на међународни поредак, све чешће се баве познати теоретичари међународних односа, као и (не)владине институције, на Западу. Најугледнији међу њима, попут Алфреда Мекоја, Џона Миршајмера или Бари Бузана, сматрају да ће снажан привредни успон Кине, који им се чини тешко устављивим у догледно време, пореметити тренутни баланс снага, односно доминацију САД, прво у Источној Азији, а потом и глобално. Међу политичким елитама на Западу, после Брежита и победе Трампа, све се чешће поставља питање да ли је наступио крај либералног међународног поретка (Пах Американа) успостављеног 1945. Посебно је интензивна дебата да ли ће се САД суочити са тзв. секуларном (дугогодишњом) стагнацијом. Од почетка овог века просечни годишњи раст БДП-а САД износи 1,8%, двоструко спорије од раста у другој половини 20. столећа, што је доминатно условљено снажним успоравањем повећања продуктивности. Дobar део проблема привреде САД је у недовољним иновацијама и последично инвестицијама корпорација, у неадекватним квалификацијама радника, те са дугорочном неодрживости пензионог и система здравствене заштите (услед нагло старења популације). У питању су структурни проблеми, и мало је вероватно да се ту направе снажни помаци у наредних пет до десет година (потребно је време за промену образоване политике, нпр. од друштвених ка техничким наукама). Експанзивна монетарна политика у дужем временском периоду практично гарантује појаву великих 'мехура' (на берзама) и опасног повећања леварица, односно задужености, компанија. Додатни проблем је раслојавање америчког друштва које прети да угрози његове базичне темеље. Наиме, реални медијални доходак домаћинстава у САД није се битније променио од средине 1970-их. Имајући све ово у виду, чини се да је све извесније да је свет пред уласком у неку врсту мултиполарног међународног поретка (Николић, 2014).

Гостујући недавно на кинеској глобалној телевизији, CGTN, Дејвид Долар, водеће име међу западним познаваоцима економије Кине, лаконски је изговорио да ће за деценију америчка привреда изгубити светски примат. Истог става је као и Нобеловац, истакнут по теорији привредног раста, Мајкл Спенс, као и Џим О' Нил, аналитичар који је сковао чувени акроним: BRIC

(цигла) за четири многољудне брзо растуће привреде (Бразил, Русија, Индија, Кина). Он потенцира да Кина више није искључиво индустријска сила, од 2010. кинески потрошачи су додали око 2,900 милијарди долара светској економији, која сада зависи од транзиције од индустрије ка домаћој потрошњи у најмогољуднијој земљи (O'Neill, 2018).

Није мало ни оних који већ деценију или две стално најављују крах кинеске економије. Можда је најупечатљивији пример Гордона Чанга са својом чувеном књигом из 2001: *The Coming Collapse of China*, у којој он тврди да ће скривени тешко наплативи зајмови великих кинеских државних банака угрозити темеље финансијског и привредног система земље и оборити комунистичку власт у 2006. Потом је померио тај догађај на 2011, те на 2012, 2016. и 2017, уништивши свој кредибилитет.¹⁴

Ипак, глас оних који сматрају да ће се Кина пре или касније суочити са сломом, има све мањи утицај међу експертима, како економистима, тако и теоретичарима међународних односа. Највећи ауторитет међу њима, већ поминути Џон Миршајмер, сматра да ако се кинески раст настави (чак и са лаганим успоравањем), што он сматра највероватнијим исходом, САД ће се суочити са геополитичким такмацем, много озбиљнијим него што је то био Совјетски Савез. Оно што он, као припадник школе (офанзивног) реализма, види као неизбежан исход је понављање политике 'containment-a' (запречавање), овога пута према Кини, и то по могућству у сарадњи са наследницом СССР-а: Русијом (Mearsheimer, 2016).

У суштини, питање више није да ли ће кинеска економија престићи америчку, већ само када! По многим, ово је блиско нивоу извесности да ће Индија постати најмогољуднија земља већ 2023. По IMF (2019) и World Bank (2019) оцењени раст БДП-а Кине у 2018. износио је 6,6%, што је више него двоструко брже од иначе доста успешне године за америчку привреду (расла по стопи од 2,9%, најбрже у 21. веку). У складу са економским растом, односно нешто виши од њега, су раст инвестиција и промета у малопродаји, што указује на здраве основе економије 'Средњег Краљевства' (ово 'средње' у кинеској митологији у ствари значи 'најважније' јер је изнад само небо, односно Бог). Оптимизам у Кини поткрепљен је и фактом да је урбанизација далеко од краја је се процењује да ће у наредним деценијама стотине милиона сељака прећи у градове (и тиме попунити тражњу за релативно јефитном радном снагом). Додатно, сервисни сектор је у снажном порасту, постоји квалитетан хумани капитал због огромног улагања у образовање последњих година, док се стално побољшава квалитет извоза (јер је снажно унапређена иновативност кинеске индустрије).

Пројекције ММФ-а указују да кинески БДП 2019. већ чини две трећине америчког, а по БДП-у по куповној моћи Кина је за 28% већа (ИМФ, 2018). Да би израчунали годину када ће економија Кине постати водећа на свету пошли смо од конзервативних пројекција. Прво смо се служили ММФ-овим проценама номиналног раста БДП-а за Кину и САД закључно са 2023. Потом смо претпо-

¹⁴ <http://nationalinterest.org/feature/chinas-coming-revolution-16300>

ставили да се стопа номиналног раста из 2023. задржи у наредним годинама, а затим алтернативно претпоставили да ће нонималне стопе раста БДП-а обе земље бити идентичне у петогодишњима 2018-23. и 2023-2028. По овим релативно једноставним, али проценама која тешко може значајније да одступа од реалности (осим у случају економског слома једне од две државе), Кина вероватно 2028. постаје највећа привреда на планети, и то мерено тржишним курсевима (по првом израчунавању она те године чини 99%, а по другом 103% америчког БДП-а). Ако као параметер узмемо куповну моћ јуана и долара, 'Средње Краљевство' исте године има БДП који је за 85% већи од америчког, а у следеће три године привреда Кине постаје двоструко већа. Затим се разлика додатно повећава гледајући оба индикатора укупне привредне активности. Имајући у виду да је 2012. кинески извоз постао највиши у свету, да је годину затим индустријска производња преузела глобални примат, да је 2014. по БДП-у по куповној моћи мајмогољуднија земља престигла САД, те да је 2018. Кина постала највеће малопродајно тржиште на свету, моменат достизања статуса глобалног лидера по БДП ће бити само један од постигнутих рекорда. Међутим, симболички можда најважнији, јер је тај статус, из којег се неколико деценија потом изродила глобална доминација, већ од краја 1870-их припадао Америци, која је тада, захваљујући многољудности, као и данас Кина, престигла Британију (Николић и Петровић, 2014).

Није прошло незапажено да је октобра 2018, отварајући 19. конгрес Комунистичке партије Кине, председник Си Ђинпинг обећао је да ће земља до 2035. имати потпуно модерну економију, а до 2049. достићи статус земље са високим дохотком (симболично на стогодишњицу револуције). Чак и ако би раст БДП-а у Кини постепено успорио на 2% до 2049. године, просечна стопа од 2019- до тада би износила најмање 4%, дупло више од америчког очекиваног дугорочног (30-годишњег) раста. Имајући у виду да је пре само 19 година кинеска економија била на 12% америчке, а по куповној моћи на 36%, јасно је о каквом се економском и друштвеном расту и развоју ради. Наиме, никада у историји човечанства једна држава није остварила четири деценије тако брзог и практично револуционарног преображаја, од државе у којој је добар део људи био на ивици глади, до земље која се чак и у високо софистицираним технологијама, нпр. вештачкој интелигенцији, приближила САД и престигла земље Западне Европе. Кинези више нису они који копирају, они су они који полако узимају примат по броју патената, и чини се да је све извесније да је Кина на путу да постане светски лидер и у области иновација (Johnson & Ruane, 2018).

По већини угледних економиста кључно питање за одрживост рапидног кинеског раста је да ли ће та земља бити у стању да се одврати од монетарно фискалних стимуланса као главних покретача раста. То би креирало услове за економски циклус самоодрживих инвестиција и потрошње. Компанијски догови и даље снажно расту (као и тешко наплативи кредити, а уз њих и 'промашене инвестиције'), по многим западним аналитичарима неодрживо, и кључне реформе се често одлажу. Огромна државна предузећа креирају половину свих инвестиција и запошљавају четвртину радне снаге, стварајући тек петину БПД

Кине (уз тек десетину извоза земље) што је главна дисторзија у алокацији капитала. Јасно је да би без снажних инвестиција, добрим делом преко тих предузећа, економија снажно успорила. Наиме, потрошња не може да расте довољно да би надоместила потребан допринос расту БДП, јер су инвестиције (и нето извоз) још увек његов велики генератор. Многи западни аналитичари сматрају да ће крах бити природна последица огромних промашених инвестиција и масивне креиране ликвидности. Међутим, аргумент оних који оспоравају овакву могућност је то да је, иначе огроман, приватни дуг (пре свега компанијски) потпуно покривен депозитима, што уз одсуство спољне задужености, онемогућава финансијску кризу, барем у кратком и средњем року (Николић и Петровић, 2019).

С монетарном експанзијом индиректно су повезани напори Кине да интернационализује своју валуту. Почетни резултати још увек скромни, добрим делом због тога што би могућности вођења каматне и курсне, односно монетарне, политике, због евентуалне пуне конвертибилности јуана, знатно лимитирале проактивну, кензијанску, економску политику Пекинга. Наиме, контрола резервне светске валуте дозвољава САД да ужива ниже каматне стопе приликом задуживања, те да одлаже негативне економске ефекте због трговинског дефицита (преко 80% свих финансијских трансакција широм света се изводе у доларима, 87% тржишних трансакција у страној валути, док је три петине светских девизних резерви у доларима). Истина, Кина је већ постала језгро 'југ-југ' трговине и инвестициона база, заменивши Јапан и САД. Ово указује на потенцијално нови шаблон географије светске трговине, где би у Источној Азији могао бити базиран систем трговања са јуаном, који би постао 'немачка марка' Азије.

Инвестиције су неоспорно главни покретач раста, чинећи чак 45% БДП 2018, и поред успоравања од краја 2013. (Ўонгдинг, 2018). Са таквом уделом инвестиција у БДП-у, и самим тим способношћу земље да се одрекне тренутне потрошње у корист штедње, и америчка и српска (и свака друга) економија (које сада имају више него двоструко ниже учешће инвестиција у БДП) би остваривале стопе раста сличне кинеским. Експанзивна фискална и монетарна политика, која се, пре свега, огледа кроз рапидан раст јефтиног кредитирања (добрим делом према државним компанијама), који је бржи од економског раста, ће извесно остати снажан инструмент владе у Пекингу у постизању циљаних високих стопа раста. Наиме, обимни кредити и фискални стимуланси одржавају многе фабрике и градилишта, и значајно успоравања раста услед њихове ликвидације, односно последични ризик социјалних немира, је нешто што није спојиво са идеолошким утемељењима владајуће партије.

Рецентна студија ММФ о кинеском финансијском систему позива на опрез због масовног и брзог раста финансијске активе, у односу на величину привреде, и указује на потребу за специфичним реформама у систему, али ничим не показује да је крах на видику.¹⁵Извештај ММФ-а закључује да би

¹⁵ Финансијска имовина у Кини скочила је са 270% БДП-а у 2010. на око 470% у 2016, посебно у 'сивом' делу финансијског сектора. Кредитирање је расло знатно брже од БДП-а, а питање које

Кина требало да смањи притиске на финансијски систем који настоји да држи корак са планираним растом БДП-а. Међутим, у провинцијама где су званични циљеви раста највећи, као што су Чонкинг или Гванцоу, инвестиције су снажно повезане са развојем кинеске Иницијативе за пут ‘појаса свиле’, а њихови инвестициони циљеви су повезани са будућим растом националног дохотка (Rowley, 2018).

Удео кинеског БДП-а (по тржишним ценама и по куповној моћи) у америчком БДП-у 2000-2028.

	2000	2008	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
ГДП	11.8	31.3	65.6	66.0	69.4	72.6	75.9	79.4	83.0	86.7	90.6	94.7	99.0
ГДП ППП	36.0	68.4	123.4	127.8	133.3	138.9	144.7	150.8	157.0	163.5	170.3	177.4	184.8

Израчунато на основу базе података и пројекција ММФ-а (IMF, October 2018).

Стопе након 2023. су идентичне номиналним стопама раста у тој години.

Поставља се питање какве су импликације кинеског успона за либерални поредак под америчким вођством. Јасно је да Кина жели да игра централну улогу у стварању инклузивног и правичнијег глобалног поретка који је усклађен са њеним националним интересима и погледима на свет. Ово може бити реализовано само уколико се земља попут Кине, са новим статусом, види као легитимна у очима других нација. Ахилова пета кинеске спољне политике је, дакле, политички легитимитет. Нпр. ризик по спољни легитимитет је најочигледнији у случају провокативног става Кине у Јужном кинеском мору, која прети да угрози њен статус као одговорне глобалне силе. Ауторитарност режима, односно слабе институције такође су проблем за легитимност кинеског захтева за већом глобалном улогом.¹⁶

Поред тога, Кина још увек води протекционистичку економску политику, субвенционише монополска државна предузећа, држи затвореним тржиште услуга. Истина, Кина сарађује са САД по питањима глобалним климатских промена, вируса еболе и нуклеарног програма Северне Кореје¹⁷, али је то далеко од довољног (одржавање престижних међународних скупова као што су Г-20 и летње, и ускоро зимске, Олимпијаде, такође неће оставити дојам на Запад какав Кина жели). Кинеска војска, која је успоставила своју прву логистичку базу у Цибутију, снажно јача посебно своје ‘асиметричне’ капацитете према САД, и све су чешћи захтеви за изградњом формалних савеза, чиме би додатно била цементирана позиција Кине као глобалне силе (Economy, 2017).

се поставља јесте да ли је величина финансијског система Кине већа од онога што је потребно другој највећој економији на свету. Свакако да је централно постављен циљ да се удвостручи величина националног дохотка између 2010. и 2020. проузроковао експанзију кредитирања, што је заједно са контролом одлива капитала из земље, надувало вредност актива (некретнина, акција). Чињеница да је толико кинеских предузећа (и девизних резерви) у државним рукама чини евентонли пакет спашавања лакшим него у потпуно тржишним економијама.

¹⁶ www.economywatch.com/features/Is-Chinas-World-Order-Role-Exaggerated0901.html

¹⁷ Мада је трговински рат смањио шансе за денукларизацију корејског полуострва, јер је ту улога Кине кључна. Стратегија „максималног притиска” може бити ефикасна само ако Пекинг наступа са строгим санкцијама према Пјонгјангу, које се већ чини да омекшавају (Goldstein, 2018).

Ипак, и поред снажног економског раста Кине који ће захваљући неминовном јачању милитарних капацитета претварати у геополитички утицај, САД ће извесно и током 20-их година овога века остати водећа глобална сила и то захваљујући снажној дипломатији и мрежи савезништава у свету, војној супремацији и доминирајућем обрасцу масовне културе (Николић, Петровић, 2017б).

White (2019) потенцира да амерички званичници - попут недавно потпредседника Мике Пенцеа у Минхену - често говоре као да је проблем Америке с Кином везан за специфичне кинеске политике, као што су експанзивне поморске тврдње и предаторске економске политике. Ако је тако, успех би једноставно значео убедити Пекинг да одустане од ове политике, и онда ће све опет бити добро. Али ова специфична питања више нису прави покретач америчко-кинеског ривалства, већ су они само симптоми далеко већег спора са много већим улогом за обе стране, над којим од њих доминира Источна Азија. Једноставно, Америка жели да остане преовлађујућа снага Источне Азије (најнапредније и најдинамичније регије на свету), а Кина жели да заузме њено место. У поређењу са тим, спорови око поморског права или интелектуалне својине су све мањи. Друга ствар коју треба схватити је снага Кинеза у одлуци да победи на овом такмичењу. Она произилази из њиховог дубоког осећаја земље каква је Кина. Дакле, Кинези одлучни да избаце Америку из свог региона и заузму његово место. Трећа ствар коју треба схватити је моћ Кине. То је најјачи противник с којим се Америка икада суочила и која постаје све јача. Као и свака земља, темељи њене моћи су њена економија, која ће готово сигурно релативно брзо престићи Америку. Наравно, Кина има озбиљне економске, политичке и друштвене проблеме, али претпоставити да ће то зауставити њен поход ка 'трону' је чиста жеља. Тако је и претпоставка да се економска тежина Кине - и њена брзо растућа технолошка експертиза - неће превести у значајну дипломатску тежину и војну моћ. Ништа од тога не значи да ће Кина ускоро „владати свијетом”, али све ово чини Кину истински застрашујућим противником, и то изазива дубока питања о томе да ли Америка може веродостојно очекивати да ће успети у очувању старог поретка под водством САД-а у Азији.

Као и стари хладни рат, такмичење са Кином у Азији ускоро ће постати, пре свега, војно такмичење. Америка не мора ићи у рат с Кином да би је победила, али мора увјерити Пекинг да је вољна и способна да то учини - баш као што је морала уверити Совјете у исту ствар. И поставља се фианлно питање: да ли је Америка тако одлучна да задржи изазов Кине и сачува своје вођство у Азији, односно да је спремна да се бори у великом рату - сасвим могуће нуклеарном - да то учини? Ако не, Америка неће победити у овом новом хладном рату, а ако неће победити на овом такмичењу, онда је можда боље не почињати га (White, 2019).

На крају, индикативне су речи, по многим идеолога 'Трампизма', Стива Бенона који сматра да су у светском поретку формираном од стране САД после 1945. Западна Европа и Кина (од 1972) имале улогу да помогну америчку стратегију 'сузбијања' СССР, а да се после краха Варшавског пакта систем

мора рекалибрирати, јер Вашингтон више не осећа потребу за субвенционисањем Брисела и Пекинга. Остаје дакле кључно питање да ли тренутне провокативне акције Вашингтона према Кини и ЕУ наговештавају да 'hawks' (јастребови), попут Бенона, полако преузимају спољну политику Америке и какве би то импликације могло да има по стабилност у међународним односима.

Литература:

1. Bloomberg - Mayeda Andrew, 2019. Deal or No Deal, Trump Trade War With China Scars Global Economy. Bloomberg, March 7, 2019 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-03-07/deal-or-no-deal-trump-trade-war-with-china-scars-global-economy?srnd=premium-europe>
2. Choi Martin, 2019. China is biggest foreign threat to America,' says action group set up by former US ambassador to UN Nikki Haley. South China Morning Post 27 Feb, 2019. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2187886/china-biggest-foreign-threat-america-says-action-group-set>
3. Economy Elizabeth, 2017. Beijing Is No Champion of Globalization. The Myth of Chinese Leadership. Foreign Affairs, January 22, 2017. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-01-22/beijing-no-champion-globalization>
4. Eichengreen Barry, 2018. The Economic Consequences of Trump's Trade War. Project-Syndicate, Jul 12, 2018. <https://www.project-syndicate.org/commentary/economic-consequences-of-trump-trade-war-by-barry-eichengreen-2018-07?>
5. Goldstein Lyle, 2018. America Must Choose Between a Trade War or a North Korea Deal. National Interest, June 28, 2018, <http://nationalinterest.org/feature/america-must-choose-between-trade-war-or-north-korea-deal-24572>
6. Gros Daniel, 2018. Are China's Trade Practices Really Unfair?
7. Project-Syndicate, Dec 5, 2018. <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-unfair-trade-narrowing-competitiveness-gap-by-daniel-gros-2018-12>
8. IMF, 2019. World Economic Outlook Update, January 2019: A Weakening Global Expansion (January 21, 2019). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/01/11/weo-update-january-2019>
9. Johnson Simon & Ruane Jonathan, 2017. China, the Innovation Dragon. Project-Syndicate, Dec 29, 2017 <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-global-innovation-leader-by-simon-johnson-and-jonathan-ruane-2017-12>
10. Leonard Jenny & BLOOMBERG, 2019. U.S., China Are Close to a Trade Deal—but the Trade War Could Continue. Fortune, March 5, 2019 <http://fortune.com/2019/03/04/trade-deal-tariffs-united-states-china-donald-trump-xi-jinping/>
11. Mearsheimer J, 2016. Crouching Tiger: John Mearsheimer on Strangling China & the Inevitability of War. DeathByChina, .Published on 9 Mar 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=yXSkY4QKDIA>
12. Nikolić Goran, 2018. Katastrofa na pomolu: Globalni trgovinski rat. Nedeljnik, 13.7.2018. <http://www.nedeljnik.rs/velike-price/portalnews/katastrofa-na-pomolu-globalni-trgovinski-rat/>
13. Nikolić Goran, 2014. Kada će kineska ekonomija prestići američku? (str. 26-33). Ekonomija krize, Arhipelag & IES, 2014. Beograd

14. Nikolić Goran i Petrović Predrag, 2017. „Novi međunarodni multilateralni poredak na pomolu: Zaoštavanje borbe za prevlast (ekonomski i geopolitički aspekt)”; Kultura Polisa, br. 33/2017. (str. 293-305)
15. Nikolić Goran i, Petrović Predrag, 2019. „Poluskriveni ekonomski fenomeni? Arhipelag, Beograd, 2019.
16. O'Neill Jim, 2018. China's Irresistible Rise. Project-Syndicate, Jan 30, 2018
<https://www.project-syndicate.org/commentary/china-2017-gdp-growth-by-jim-o-neill-2018-01>
17. Pei Minxin, 2019. Why a US-China Trade Deal Is Not Enough
18. Project-Syndicate, Feb 18, 2019. <https://www.project-syndicate.org/commentary/us-china-trade-deal-security-by-minxin-pei-2019-02>
19. Roach Stephen, 2019. Misreading Chinas Strength
20. Project-Syndicate, Feb 24, 2019. https://www.project-syndicate.org/commentary/china-has-upper-hand-against-trump-by-stephen-s-roach-2019-02?a_la=english&
21. Rodrik Dani, 2018. How To Avoid a Trade War. Project-Syndicate, Jul 10, 2018.
<https://www.project-syndicate.org/commentary/china-europe-reaction-trump-trade-tariffs-by-dani-rodrik-2018-07>
22. Rowley Anthony, 2018. China's economy is not going to crash any time soon, despite the frequent alarm bells. South China Morning Post, 23 February, 2018.
www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2134427/chinas-economy-not-going-crash-any-time-soon-despite
23. Tang Frank, 2019. United States to remain sole global economic superpower until 2035, Chinese government think tank says. South China Morning Post, 12 February, 2019,
<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/2185865/united-states-remain-sole-global-economic-superpower-until>
24. Wang Orange, 2019, China to make forced technology transfer illegal as Beijing tries to woo back foreign investors. South China Morning Post, 6 March, 2019.
<https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/2188885/china-make-forced-technology-transfer-illegal-beijing-tries>
25. White Hugh, 2019. Can the US win the new cold war with China? Not without risking a nuclear war. , South China Morning Post 6 Mar, 2019
<https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/united-states/article/2188648/can-us-win-new-cold-war-china-not-without>
26. World Bank, 2019. Global Economic Prospects, January 2019.
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/31066/211386-Ch01.pdf>
27. Yao Aidan, 2019. China s economy hasn't hit bottom yet. The good news is that it will in the next quarter. South China Morning Post, 28 Feb, 2019
<https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2187769/chinas-economy-hasnt-hit-bottom-yet-good-news-it-will-next>
28. Yongding Yu, 2019. Releasing the Renminbi Project-Syndicate, Feb 28, 2019.
<https://www.project-syndicate.org/commentary/china-us-trade-negotiations-renminbi-depreciation-by-yu-yongding-2019-02>
29. Yongding Yu, 2018. Has China's Economic Growth Finally Stabilized? Project-Syndicate, Jan 2, 2018. <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-prospects-slower-investment-growth-by-yu-yongding-2018-01>
30. Zheng Sarah 2019. Donald Trump launches charm offensive, calling Liu He one of the world's 'most respected men'. South China Morning Post, 1 February, 2019.
<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2184644/us-china-trade-talks-become-theatre-liu-finds-himself-focus>

31. Zheng Sarah & Huang Kristin, 2019. China and US upbeat on progress after Washington trade talks. South China Morning Post, 1 February, 2019.
www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2184590/china-says-washington-trade-talks-were-frank-and-made-important

TRADE WAR OF THE US AGAINST CHINA: ECONOMIC OR GEOPOLITICAL CONFLICT?

Summary: The trade war, whose main manifestation is the raising of US tariffs on Chinese imports, but the most important part of which is a partial blocking of exports of high-tech American high-tech products and technologies in China, is probably the last serious US strategic action. Eventual failure, or partial success, would mean that the technological catch-up of the world's two largest economies is inevitable, and that America's ability to dominantly shape the global order will be drastically narrowed, first of all in favour of China in the coming decades. As the Cold War was, in fact, a war with other means, a trade war could have the same consequences.

Thus, even if a comprehensive agreement is reached, the problems will continue, as the trade war is least about a trade. It is a manifestation of the escalation of strategic competition between the two powers. In the end, both countries are willing to sacrifice their mutual economic relations, because the risks posed by the opposing national interests (and ideologies) begin to outweigh the benefits of cooperation. Namely, there is growing consensus in the US that China is the most serious long-term security threat faced by the country, and trading with a geopolitical rival is a dangerous business.

Key words: The trade war, tariffs, technology, the global order, The US, China